

VOLG JIJ HET (KIND) NOG?

TEKST WINNIFRED JELIER

Veel scholen reageerden opgelucht toen schoolse toetsen voor kleuters vorig jaar een halt werden toegeroepen. Maar de behoefte om de ontwikkeling gestructureerd te volgen bleef, zien Martine Creemers (OMJS) en Judith Vloedgraven (Cito). Samen werkten Cito en OMJS aan het nieuwe kleutervolgsysteem **Kleuter in beeld**.

“Kleuters vormen een uitdagende groep om te volgen”, zegt Martine Creemers, onderwijsadviseur bij OMJS en docent van de opleiding Specialist Jonge Kind. “Hun ontwikkeling verloopt met horten en stoten. Van de ene op de andere dag kan een kleuter ineens iets of juist even niet meer. Elke leerkracht vraagt zich dan ook weleens af: klopt mijn beeld van deze leerling wel? Een breed perspectief, voldoende kennis en een gestructureerde aanpak zijn dan onmisbaar.” De overheid verlangt dat scholen de ontwikkeling van kleuters zorgvuldig volgen. Creemers: “In 2018 werd besloten om kleutertoetsen vanaf 2021 te weren, omdat ze niet goed aansluiten bij de onregelmatige ontwikkeling van kleuters. Aanvankelijk reageerden leerkrachten opgelucht, maar toen kwam de vraag: hoe volg je dan de ontwikkeling van kleuters?”

HANDIG HULPMIDDEL

Om leraren te helpen maakte Cito samen met OMJS het observatie-instrument *Kleuter in beeld*, dat uit verschillende domeinen bestaat: dit najaar verschijnt Taal, in 2020 volgen Rekenen, Sociaal-emotionele ontwikkeling en Motoriek. “*Kleuter in beeld* helpt je om het onderwijsaanbod goed af te stemmen op de verschillende niveaus van de kinderen”, zegt Judith Vloedgraven, projectleider bij Cito. “Je houdt als leerkracht de regie en je gebruikt het instrument hoe je wilt en zo vaak als je wilt.” OMJS boog zich over de technische kant van *Kleuter in beeld*; Cito gaf het instrument inhoudelijk vorm op basis van uitgebreide samenwerking met leerkrachten en intern begeleiders, de SLO-leerlijnen en onderzoek. Na pilots en evaluatierondes werd *Kleuter in beeld* verder verfijnd. Voor de domeinen Taal en Rekenen bestaat het instrument uit een leerkracht- en kindroute. Vloedgraven: “Als je beter zicht wilt krijgen op de vaardigheden van een kind, kun je de leerling digitale of papieren opdrachten voorleggen of samen een speelse activiteit uitvoeren. Als je al een goed beeld van een kind hebt, hoef je alleen de digitale leerkrachtroute in te vullen.

Deze route is volledig gebaseerd op jouw observaties gedurende een langere periode.”

VERHITTE DISCUSSIE

De laatste jaren is er veel discussie over de vraag hoe je kleuters zou moeten volgen.

Creemers: “In die discussie komen altijd twee uitersten naar voren. Aan de ene kant staat de groep die stelt dat je kleuters niet lastig moet vallen met schoolse zaken, maar zoveel mogelijk moet laten spelen en kijken wat er dan gebeurt. Aan de andere kant staat de groep die vindt dat je met schoolse educatie niet vroeg genoeg kunt beginnen en dat het een onrecht is om kleuters hiervan te onthouden.”

Gelukkig beseffen volgens Creemers veel scholen inmiddels dat spelen en leren helemaal geen tegenpolen van elkaar hoeven te zijn. “Tijdens de kleuterjaren kun je kinderen spelenderwijs al veel bijbrengen. Zo sluit je niet alleen beter aan bij hun interesses en behoeften, maar kun je ook sneller eventuele problemen in de ontwikkeling signaleren en dus tijdig goede hulp organiseren.”

GELIJKE KANS

Onlangs probeerde onderwijsonderzoeker Jeroen Jansen extra houvast te geven in de discussie over kleuters op de weblog van de afdeling Educatie van de Universiteit Utrecht (7 januari 2019). Zo schrijft hij dat vroeger aandacht voor taal en rekenen

niet ten koste hoeft te gaan van de sociaal-emotionele ontwikkeling, zoals bezorgde leerkrachten en onderzoekers soms menen. Een recent onderzoek onder 11.000 leerlingen in de VS wijst dit uit (Le et al., 2019). Niet alleen toonden veel van de onderzochte kinderen al vanaf jonge leeftijd uit zichzelf interesse in taal en rekenen, ook was er geen verband te vinden met (later) probleemgedrag. Eerder het tegendeel zou weleens waar kunnen zijn, zo bleek: vroeger aandacht voor rekenen lijkt

bijvoorbeeld samen te hangen met juist een betere sociaal-emotionele ontwikkeling. Vloedgraven: “Een belangrijke conclusie in dat Amerikaanse onderzoek is dat vroeger aandacht voor taal en rekenen kan bijdragen aan minder ongelijkheid: de basis die je kleuters spelenderwijs kunt meegeven, kan hen helpen om later op school goed te presteren. Het is dan dus minder bepalend wat een kind van huis uit meekrijgt.”

DE LEERKRACHT AAN HET ROER

Vloedgraven en Creemers hopen dat leerkrachten zich ondanks maatschappelijke onrust laten leiden door hun gezonde verstand. Creemers: “Uiteindelijk ben jij als leerkracht de professional en verantwoordelijk voor het totale plaatje. Het is aan jou om te onderzoeken waar een leerling behoefte aan heeft. Een instrument als *Kleuter in beeld* kan je daar goed bij helpen en laat jou aan het roer staan.” ■

GEEN SCHOOLSE TOETSEN

De overheid besloot in 2018 dat bij kleuters vanaf 2021 geen schoolse toetsen zijn toegestaan, omdat ze niet goed passen bij de manier waarop kleuters leren en zich ontwikkelen. Wel verlangt de overheid dat scholen de ontwikkeling gestructureerd volgen, bijvoorbeeld met een observatie-instrument.

Bron: kamerbrief van OCW over kleutertoetsen, 6 juli 2018.

CHECKLIST KLEUTERONDERWIJS

- Krijgen de kleuters een breed aanbod (dus niet alleen beginnende geletterd- en gecijferdheid)?
- Sluit het kleuteronderwijs aan op het onderwijs in de groepen 3 en verder (doorlopende leerlijn)?
- Lopen de leerinhouden in niveau op, aansluitend op de ontwikkeling van de kleuters?
- Staat in de schoolgids welke doelen de school wil bereiken en hoe de ondersteuning van het jonge kind wordt vormgegeven?

Bron: Inspectie van het Onderwijs.

Het nieuwe observatie-instrument *Kleuter in beeld* brengt snel en objectief in beeld hoe kleuters zich ontwikkelen.

Als leerkracht heb je de regie:

- jouw observaties staan voorop;
- kort, speels én objectief;
- focus op de groei van elk kind.

Kijk voor meer informatie op www.cito.nl/kleuterinbeeld.

JUDITH VLOEDGRAVEN

Projectleider *Kleuter in beeld* – Taal bij Cito.

“De wereld is als een boek. Wie niet reist, leest slechts één bladzijde.” – Augustinus

MARTINE CREEMERS

Onderwijsadviseur en opleidingsdocent bij Onderwijs Maak Je Samen.

“Alleen ga je sneller, samen kom je verder.”

